

Ситуативна вразливість проявляється у такому: неналежне відстеження дорожньої обстановки та неврахування її змін; відволікання від керування транспортним засобом і тимчасова втрата контролю за його рухом; недотримання безпечної швидкості, безпечної дистанції та інтервалу; ненадання дороги учаснику, який має перевагу в русі; застосування небезпечних прийомів управління ТЗ (різке гальмування, агресивна манера їзди, продовження руху під час засліплення зустрічним транспортом), а також перешкоджання іншим транспортним засобам; невикористання засобів пасивної безпеки, невикористання в темну пору доби та в умовах обмеженої видимості габаритних ліхтарів і світлоповертальних елементів; конфліктний характер взаємодії з іншими учасниками дорожнього руху; невживання заходів, що дозволяють переконатися у відсутності небезпеки для руху; не належне реагування на дії правопорушників через переоцінку своїх можливостей щодо захисту або недооцінку ступеня загрози своєму життю та здоров'ю.

Віктимність реалізується в активній і пасивній формах поведінки, підвищеній схильності наражатися на небезпечну або нездатності уникати протиправних посягань, за наявності можливості [2, с. 106].

Список використаних джерел

1. Головкін Б.М. Оцінка дорожньо-транспортної аварійності та тяжкості її наслідків в Україні. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 156. С. 52–75. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/252879/252059>.

2. Головкін Б.М. Віктимна поведінка вразливих учасників дорожнього руху. Зб. мат. Всеукр. наук. конф. «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики» м. Одеса, 12 грудня 2022 р. Одеса, ОДУВС, 2022. С. 106–109.

Джу́жа Олександр Миколайович,
професор кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ПІД ЧАС АГРЕСИВНОЇ ВІЙНИ

Формування в Україні дієвої віктимологічної політики (стратегічне завдання всієї віктимологічної профілактики), спрямованої на забезпечення віктимологічної безпеки населення. Це особливо важливо під час тривалої агресивної війни, яку веде Р.Ф. проти України.

Віктимологічна політика – це діяльність держави, широкого кола її суб'єктів, що здійснюється на правовій основі з відповідним ресурсним забезпеченням, адекватним існуючій віктимологічній ситуації в країні, та об'єднує різні за характером стратегічні і тактичні профілактичні заходи, спрямовані на підвищення рівня віктимологічної безпеки суспільства, правове виховання і навчання населення, удосконалення механізму соціальної реабілітації жертв і відшкодування заподіяної їм шкоди,

забезпечення взаємодії, узгодженості та координації дій правоохоронних органів усіх рівнів, центральних і місцевих органів виконавчої влади та громадськості, їх цільове орієнтування та захист потерпілих [1, с. 142–143].

Віктимологічна політика, спрямована на забезпечення віктимологічної безпеки (з урахуванням віктимологічного потенціалу), може бути реалізована в межах кримінологічної політики.

Головне призначення віктимологічної політики держави полягає в забезпеченні реального стану захищеності осіб (передусім найбільш віктимних категорій – дітей, жінок осіб похилого віку, інвалідів і т.п.) від найрізноманітніших загроз, шляхом зниження їх віктимності, а також послаблення негативного впливу віктимогенних та інших факторів і ситуацій [2, с. 119–120].

У сукупності вирішення цих завдань становить тактико-методичне забезпечення віктимологічної профілактики, тобто розробка окремих методик щодо різних видів кримінальних правопорушень, з обов'язковим врахуванням віктимологічної складової.

Враховуючи віктимологічну детермінацію частини злочинних посягань, виділяються такі тактичні напрями віктимологічної профілактики:

а) виявлення та усунення обставин, які здійснюють зовнішній вплив на суспільство та сприяють формуванню в окремих його членів якостей підвищеної віктимності, вража пропаганда, залякування населення і т. ін.);

б) максимальне використання захисних можливостей потенційних жертв, що може бути досягнуто шляхом організації відповідної цілеспрямованої виховної роботи та різних практик навчання як індивідуального, так і групового;

в) удосконалення діяльності збройних формувань, правоохоронних органів, їх переорієнтування на цільову роботу «від потенційного потерпілого» жертви кримінального правопорушення [3, с. 176–177].

Отже, забезпечення сталого рівня віктимологічної безпеки населення, зокрема, під час війни, може бути досягнуто шляхом постійної реалізації комплексу соціально-економічних, організаційних, політичних, ідеологічних, військових, культурно-виховних, правових та інших заходів, спрямованих на усунення та нейтралізацію факторів, які сприяють процесу віктимізації населення.

Активне використання профілактичних можливостей категорій потенційних жертв кримінальних правопорушень потребує модернізації та розроблення нових тактичних прийомів, методичних схем щодо їх запобігання.

Список використаних джерел

1. Профілактика злочинів: підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. М. Джужи. Київ: Атіка, 2011. 720 с.

2. Чеханюк Л. В. Вдосконалення законодавства України щодо захисту жертв насильства у сім'ї. *Право України*. 2007. № 6. С. 119–125.

3. Корнякова Т. В., Соколенко О. Л., Юзіков Г. С. Віктимологічне моделювання у системі заходів забезпечення кримінологічної безпеки суспільства: монографія. Дніпропетровськ: Ліра, 2016. 219 с.

Джу́жа Анастасія Олександрівна,
професор кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент;
Сюра́вчик Валерій Григорович,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції ННІ № 3
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ОКРЕМИХ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Сучасна злочинність не тільки змінює свої форми, виникають нові її види, суттєво змінюються й особистісні характеристики злочинців, що впливає на специфіку кримінальної ситуації та має враховуватись при розробці стратегії та тактики боротьби зі злочинністю. В даному випадку має враховуватися, які групи та верстви населення залучені та продовжують входити у злочинні формування, який ймовірний прогноз їхньої злочинної діяльності.

В даний час за інтенсивністю злочинної діяльності найбільше виділяються серед населення такі соціальні верстви як особи без постійного джерела доходу (їх частка в злочинності постійно зростає і становить близько 50%), а також приватні підприємці [1, с. 141]. Остання група представляє особливий інтерес, по-перше, своїм становищем у суспільстві, включеністю в ринкову економіку та породжені нею суспільні відносини; по-друге, високою злочинною активністю; по-третє, своєю певною нестабільністю і тим, що у неї постійно вливаються особи, які раніше належали до тих, хто не має постійного джерела доходу; по-четверте, вони мають підвищену віктимність [2, с. 119–120], все частіше стають жертвами тяжких корисливих та насильницьких злочинів, вбивств на замовлення.

Вивчення особистісних характеристик осіб, які прагнуть приватнопідприємницької діяльності або здійснює її, їх висока віктимність показує, що досить часто сучасні підприємці тим чи іншим чином входять у середовище злочинності (від використання сумнівних і незаконних способів придбання товарів, ведення справи тощо аж до входження в організовані злочинні угруповання).